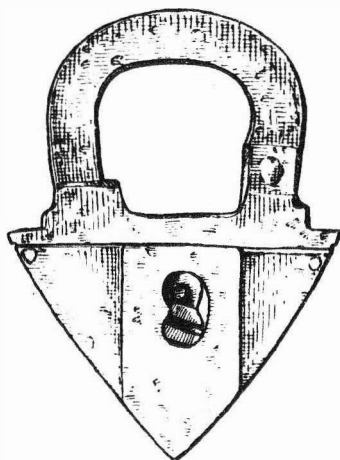

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

BRNO 1981

Analyzované předměty byly použity přímo jako elektroda. Semikvantitativní vyhodnocení jednotlivých prvků bylo provedeno srovnáním intenzity zčernání spektrálních čar analyzovaných vzorků a standardního vzorku o známém chemickém složení.

Spektralanalysen spätburgwallzeitlicher Schläfenringe aus der Umgebung von Olomouc. Für die komplexe Bewertung archäologischer Metallfunde hat eine wesentliche Bedeutung die Kenntnis der chemischen Zusammensetzung. Sie zielt zu einer näheren Erkenntnis des Materiales oder des benützten Rohstoffes, der Herstellungsart, Technologie, eventuell der Provenienz des Metalles oder der fertigen Produkte u.a. Während in den ältesten Kulturabschnitten vor allem der Ursprung der Rohstoffe verfolgt wird, konzentriert sich die Aufmerksamkeit in den jüngeren Zeitabschnitten hauptsächlich auf den Vergleich des Chemismus der Gegenstände, die von verschiedenen archäologischen Lokalitäten stammen. Aufgrund dieser Erkenntnisse können dann die gegenseitigen Beziehungen zwischen den einzelnen Gegenständen sowie den Fundorten beurteilt, eventuell die Produktionsgebiete oder Werkstätten bestimmt werden.

Zum Vergleich der chemischen Ähnlichkeit wurden spätburgwallzeitliche Schläfenringe von sechs verschiedenen Lokalitäten um Olomouc spektral analysiert. Aus den Ergebnissen der Analysen geht hervor, dass die Schläfenringe aus einer Legierung von Kupfer /Cu/ und Zink /Zn/ als Hauptelemente hergestellt waren, von den weiteren sind dann in einer relativ kleineren prozentuellen Vertretung /von 1% höher/ Zinn /Sn/ und Blei /Pb/ enthalten. Elemente z. B. Kalzium /Ca/, Magnesium /Mg/, Silizium /Si/ und Eisen /Fe/ sind meistens typisch für das Bodenmilieu, von wo sie in die Gegenstände leicht gelangen. Eisen jedoch könnte auch als Begleitelement des Kupfers sein, verarbeitet z. B. aus Kupferkies. Die übrigen Elemente, wie Nickel /Ni/, Silber /Ag/, Arsen /As/, Aluminium /Al/, Wismut /Bi/, Mangan /Mn/ und Antimon /Sb/ kommen meist in Spurenmengen vor und bilden Begleitelemente des Grundmetalles. Bei den meisten analysierten Gegenständen wurden Elemente Gold /Au/, Kobalt /Co/, Tellur /Te/, Chrom /Cr/ und Phosphor /P/ nicht festgestellt.

Aus den Ergebnissen der Spektralanalysen sowie durch den gegenseitigen Vergleich der Gegenstände von verschiedenen Fundorten kann festgestellt werden, dass sich von den übrigen Schläfenringen der Schläfenring aus Prostějov etwas unterscheidet, der Kobalt und eine kleinere Menge von Blei enthält und auch der Schläfenring aus Bolelouc /Inv. Nr. VMO 6936/, der kein Arsen enthält.

Es wurde auch eine Prüfung der Homogenität des Materiales vorgenommen. Die von verschiedenen Stellen der Gegenstände analysierten Proben wiesen grösstenteils eine gleiche chemische Zusammensetzung auf. Bei einigen Gegenständen schien die Oberfläche als vergoldet, bei der Analyse hat man jedoch Gold in keinem einzigen Falle nachweisen können. Der zur Herstellung der Schläfenringe benützte Rohstoff ist also eine Legierung von Kupfer und Zink mit einem Zusatz von Zinn und Blei, was durch seine Zusammensetzung eher an Messing erinnert.

Zum Abschluss kann zusammengefasst werden, dass der zur Herstellung von Schläfenringen benützte Rohstoff einer Legierung von Kupfer in einer Menge von ungefähr 70% entspricht und Zink, in einer Menge von ca. 10% vertreten ist, der Zusatz von Zinn und Blei kommt in einer Menge von ungefähr 1 - 2% vor. Die übrigen Elemente sind bei Gegenständen nur in Neben- oder Spurenmengen enthalten /siehe Taf. 1/.

VÝZKUM NA HRADISKU CHOTĚBUZ-PODOBORA U ČESKÉHO TĚŠÍNA V ROCE 1979

/okr. Karviná/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 7/

V roce 1978 započal z iniciativy OVM v Českém Těšíně a za spolupráce AÚ ČSAV v Brně - expozitura Opava, výzkum hradiska Chotěbuz - Podobora /kat. úz. Louky nad Olší - Karviná 9, okr. Karviná / vzdáleného ca 5 km ssz. od Českého Těšína.

Hradisko je situováno na východním okraji Louckého lesa /jižní část katastru obce, nadm. výška 254,15 - 284,53 - měřeno na valesch/ na ostrožně, celkem prudce se svažující k potoku /dříve mlýnský náhon/ zvanému lidově "Mlýnka". Řeka Olše, která v minulosti protékala u paty východního svahu hradiska a jejíž koryto změnilo svůj průběh na počátku 18. stol., je nyní vzdálena 500 - 700 m a tvoří hranici s P.I.R. Je orientováno ve směru SV - JZ a v maximální míře využívá terénní konfigurace, především přírodních koryt ve štěrkovité terase Olše, pro svoji obranyschopnost. Je trojdílné, max. délky 400 m a max. šířky 110 m, přičemž každá část, zejména vlastní hrad - akropole a první předhradí /střední pásáž/, které jsou velmi dobře opevněné, tvoří v podstatě samostatnou jednotku; první i druhé předhradí, vůči akropoli i ve vzájemné geografické poloze, schodovitě klesá.

Nejstarší zmínky o lokalitě pochází od F. Popiołka /1913/, 1916/¹ a ing. V. Karger /1917/². Ti zde také prováděli první sběry a patrně i sondy; v době okupace zde sondoval i ing. Rosenfeld /1941 - 1943/. V letech 1952 a 1954 prováděl na hradisku zjišťovací výzkum dr. L. Jisl; výsledky jeho bádání byly publikovány poměrně velmi stručně, k podrobnějšímu rozboru materiálu a jeho vyhodnocení se již nedostal³.

V červenci r. 1978 byl tedy zahájen zjišťovací výzkum sondážního charakteru, který měl v této své první fázi ověřit některé starší poznatky, získané na hradisku na počátku století a v 50. letech. Výzkumné práce se soustředily především na ploše akropole a prvního předhradí. Z důvodů ověření stratigrafické situace byla prodloužena původní Jislova sonda /1952/ na obou koncích, tedy ve směru SV - JZ, na akropoli. Celkem bylo položeno pět sond, zachyceno deset objektů, prokopaná plocha činila 85 m². Zjištěná stratigrafická situace a předběžný rozbor nálezů potvrdily zbudování a osídlení hradiska lidem lužické kultury popelnicových polí /H B-C/D/, především pak ověřily slovanské osídlení v 8. - 11. stol.

Na základě uvedených výsledků bylo přistoupeno v r. 1979 k systematickému plošnému odkryvu /Tab. 7:1/. Výkopové práce probíhaly v areálu vlastního hradu, v místech, kde geofyzikální měření /metoda odporového profilování/ indikovalo možnost existence kamenné destrukce v hloubce 50 - 60 cm. Byla odkryta plocha 100 m², tedy čtyři čtverce rozměrů 5 x 5 m / +5/+20, +10/+20, +5/+25, +10/+25/ v zaměřené čtvercové síti orientované podle světových stran. Ukázalo se, že geofyzikální měření reagovalo na vrstvu říčního štěrku /drobné oblázky a valounky/, která měla účel vyrovnávací a odvodňovací. Tato vrstva byla různě mocná a začínala již od hloubky 15 - 20 cm, směrem východním, tedy k hraně svahu, mohutněla a dosahovala zde hloubky 60 - 70 cm. Byla slovanského původu a spočívala na pravěké vrstvě mocné až 80 cm, takže rostlý terén se zde objevil ve 130 - 140 cm.

Zachycení slovanských objektů v tomto štěrkovitém terénu bylo dosti obtížné, neboť se výrazně projeví a rýsovaly až na šedožluté kompaktní pravěké vrstvě v hloubce 60 - 70 cm. Zatím všechny zjištěné objekty byly patrně hospodářského a výrobního charakteru a ve své výplni obsahovaly mimo jiné keramiku převážně 9. - 10. stol.; celkově lze získaný materiál vřadit do 8. - 11. stol. Želkých předmětů i osteologického materiálu bylo získáno velmi malé množství, za zmínku stojí kompletní žerno velmi dobře opracované a zachovalé, nalezené v objektu č. 15. Pravěké osídlení bude zkoumáno příští sezónu.

Poznámky:

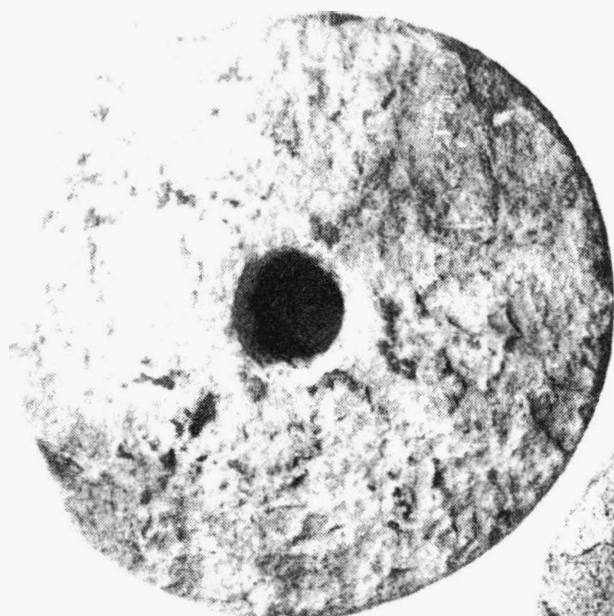
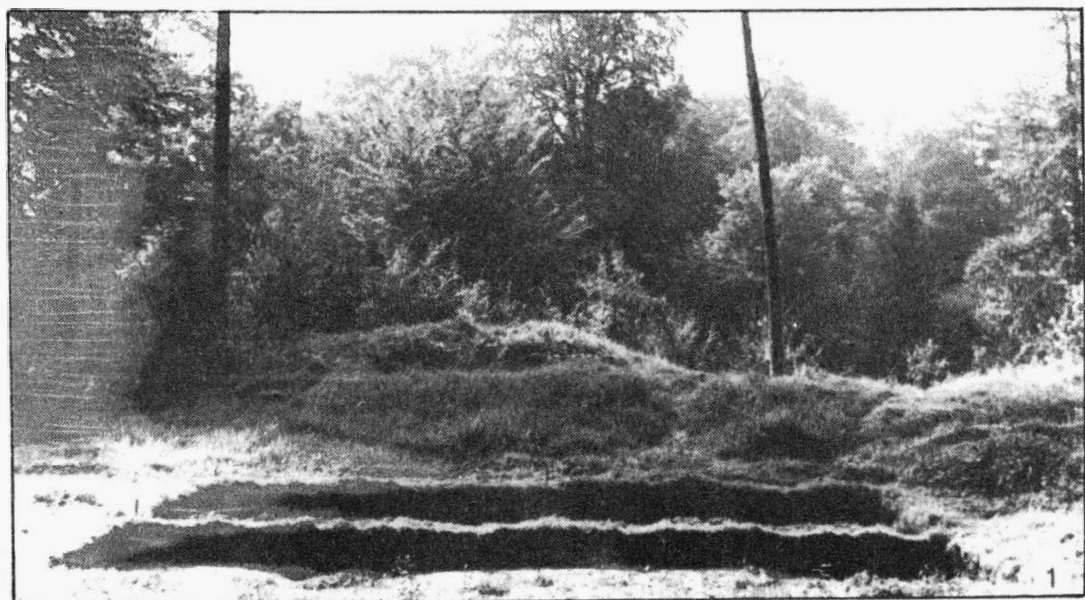
- 1 F. Popiołek, *Dzieje Śląska Austriackiego*, Cieszyn 1913, 29 - 29; *Dzieje Cieszyna*, Cieszyn 1916, 1 - 3.
- 2 V. Karger, *Kurzer Bericht über Vorgeschichtsforschung, prähistorische Funde und Grabungen in Osterr.-Schlesien*, ZGKO 12, 1917, 140.
- 3 L. Jisl, *Slovanský kmen Holasiců ve světle archeologických nálezů*, ČSM II 1952, serie B, 49 - 52; *Zpráva o výzkumu hradiště "Starý Těšín" v r. 1952*, in: *Zprávy Okresního musea v Českém Těšíně*, duben 1954; *Zpráva o výzkumu hradiště "Starý Těšín" r. 1954*, in: *Zprávy Okresního musea v Českém Těšíně*, leden 1957/13; *Burgwall "Starý Těšín" à Podobora /Moravie/*, in: *Investigations archéologiques en Tchécoslovaquie*, Prague 1966, 241 - 242.

Grabung des Burgwalles Chotěbuz - Podobora bei Český Těšín im Jahre 1979 /Bez. Karviná/. Der Burgwall Chotěbuz - Podobora ist dreiteilig /max. Ausmasse 400 x 110 m/ und befindet sich ungefähr 5 km n.w. von Český Těšín, Bez. Karviná, in einer Entfernung von 500 - 700 m vom linken Ufer des Flusses Olše, der die Grenze mit Polen bildet.

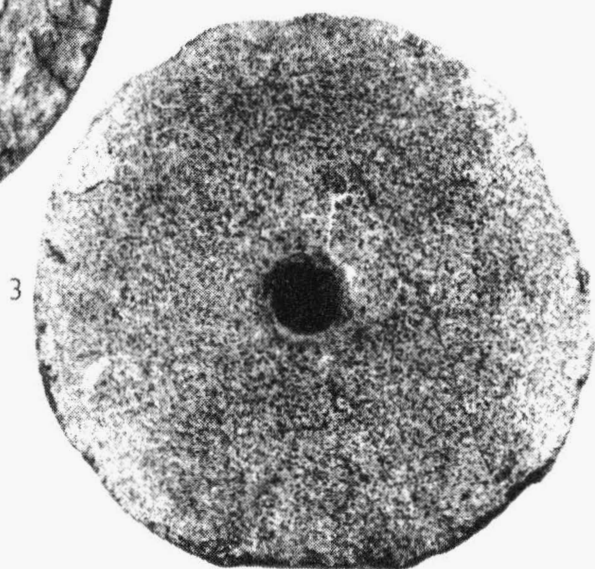
Die ersten Erwähnungen von diesem sind aus dem Beginn des Jahrhunderts /1913 - 1917/, in den Jahren 1952 und 1954 führte hier Dr. L. Jisl eine Feststellungsgrabung durch.

Im Jahre 1978 trat das Heimatkundliche Bezirksmuseum in Český Těšín in Zusammenarbeit mit dem AÚ ČSAV in Brno - Expositur Opava zu einer Sondage- und schliesslich im Jahre 1979, zu einer systematischen archäologischen Grabung heran.

Die stratigraphischen Feststellungen und die vorläufige Analyse der Funde bestätigten die Errichtung und Besiedlung des Burgwalles mit den Trägern der Lausitzer Urnenfelderkultur /H B-C/D/, vor allem dann beglaubigten sie eine slawische Besiedlung im 8. - 11. Jahrhundert.

2

3

Tab. 7

Chotěbuz - "Podobora" /okr. Karviná/. Slovanské hradisko. 1 pohled na výzkum; 2-3 žernovy. - 1 Ansicht auf die untersuchte Fläche; 2-3 Mahlsteine.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

- Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: doc. Dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě: závěsný zámek ze středověkého hrádku Kepkova
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodejné